

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора юридичних наук, старшого дослідника Шкарупи Костянтина Вікторовича на підготовлене дисертаційне дослідження Петриченко Валентини Вячеславівни на тему «Адміністративно-правові засади діяльності МВС щодо реалізації гендерної політики в Україні», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Загальновідомо, що гендерна рівність є важливою рисою демократичних суспільств. Державні інституції повинні надавати послуги, які однаково просувають права жінок і чоловіків, враховують їхній конкретний досвід та потреби. Міністерство внутрішніх справ України не може стояти осторонь означених процесів, адже є уповноваженим суб'єктом, що має безперервно забезпечувати соціальну справедливість, правопорядок та ефективне функціонування правоохоронної системи.

Однак, як влучно стверджує Валентина Вячеславівна, попри значні кроки МВС у напрямку до впровадження гендерної рівності в правоохоронній системі, досі актуальною є низка оптимізуючих змін його адміністративної діяльності у сфері забезпечення безпечного, рівного та інклюзивного середовища для всіх громадян України. Свідченням цього, щонайменше, є кількість стратегічних цілей, визначених необхідними до досягнення Міністерством внутрішніх справ України щодо виконання Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року.

Таким чином, проблематика визначення адміністративно-правових засад діяльності МВС щодо реалізації гендерної політики в Україні є актуальною та своєчасною, доцільність вивчення якої є достатньо обґрунтованою.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Аналіз дисертації та наукових публікацій авторки свідчить про логічну структуру дослідження, що дозволило дисертантці чітко визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи, а також всебічно та ґрунтовно розглянути заявлену тему.

У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціалізованих методів, які сприяли висвітленню та вирішенню низки теоретичних і практичних аспектів досліджуваної проблематики, забезпечили цілісність дослідження.

Дисертантка опрацювала значний обсяг джерел (245 найменувань), детально вивчила наукові праці інших дослідників, що дало змогу визначити

зміст, сутність та характерні особливості сильних і слабких сторін діяльності Міністерства внутрішніх справ України в контексті його участі у створенні безпечного, рівного та інклюзивного середовища для всіх громадян, незалежно від їхньої гендерної належності.

Результати дослідження відображені у семи наукових публікаціях, з яких чотири статті опубліковано у фахових юридичних виданнях, визнаних МОН України, а також у трьох тезах доповідей і повідомлень, представлених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Таким чином, можна стверджувати, що рецензоване дослідження виконане на високому науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Рецензована дисертація є одним із перших комплексних досліджень у межах науки адміністративного права, що з функціонального та організаційного дискурсів висвітлює адміністративно-правові аспекти реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ з деталізацією його функціональних характеристик як суб'єкта загальної системи забезпечення безпечного, рівного та інклюзивного середовища для всіх громадян, незалежно від їхньої гендерної належності.

У результаті проведеного дослідження обґрунтовано ряд концептуальних теоретичних та практичних положень, наукових висновків, узагальнень та пропозицій, що відповідають змістовним ознакам наукової новизни. Зокрема, уперше: 1) з позиції міжнародного контексту визначено нормативно-правові засади діяльності Міністерства внутрішніх справ України через призму двох паралельних дискурсів, що об'єднані рамками його компетенційних спроможностей, де: а) з погляду функціонального дискурсу Міністерство внутрішніх справ виступає уповноваженим державою органом влади, що відповідає за розроблення та впровадження гендерно чутливих стратегій та підходів у правоохоронній сфері, підкорюючись загальноновизнаній необхідності забезпечення ефективної протидії сексуальному та домашньому насильству, торгівлі людьми, викоріненню дискримінації на гендерній основі тощо; б) організаційний дискурс визначає вектори внутрішніх реформ та політик, спрямованих на забезпечення гендерної рівності всередині Міністерства внутрішніх справ та системи органів його підпорядкування; 2) ключові компоненти адміністративно-правового механізму реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ співвіднесено з відповідними напрямками реалізації ним гендерної політики, однак з уточненням того, що: інституційний компонент визначає структури, відповідальні за реалізацію гендерної політики, та розподіл повноважень між

ними; нормативний компонент передбачає наявність правових актів, які регулюють гендерні відносини в межах структур Міністерства внутрішніх справ; фінансовий компонент забезпечує наявність фінансових ресурсів для її реалізації; моніторингово-оціночний, освітній, аналітичний, комунікаційно-просвітницький, мотиваційний, арбітражний компоненти, а також компонент взаємодії репрезентують самі собою наявність конкретного інструментарію діяльності уповноважених суб'єктів на реалізацію гендерної політики Міністерством внутрішніх справ України; 3) з метою забезпечення комплексних реформаційних змін щодо реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ України запропоновано розробити та затвердити Стратегію впровадження гендерної рівності у правоохоронну сферу до 2030 року як інструмент для вирішення низки проблем практико-реалізаційного характеру, що є перепонами для впровадження гендерної рівності як у правоохоронну систему загалом, так і в суспільну свідомість через дії її представників, який забезпечить: а) оптимізацію заходів протидії гендерному насильству (у тому числі впровадження конкретних комплексних профілактичних заходів); б) проведення навчань правоохоронців розпізнаванню та взаємодії з жертвами гендерного насильства та загалом формування гендерної компетентності фахівців правоохоронної системи; в) розроблення та впровадження заходів, спрямованих на запобігання дискримінації в наявній практиці найму та просуванні по службі, запобігання та протидію харасменту; г) розроблення механізмів для врахування гендерних питань при прийнятті стратегічних рішень; д) систематичне проведення гендерного аналізу у правоохоронній сфері, результати якого мають використовуватись для покращення інституційної та нормативної основ діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ; е) доступ до гендерно чутливих правових послуг для всіх членів громади; ж) розвиток механізмів взаємодії правоохоронців із громадою для врахування її потреб та очікувань; з) взаємодію правоохоронців із громадськістю для забезпечення відкритості та взаєморозуміння, у тому числі щодо розроблення та впровадження заходів гендерної політики.

Також авторкою удосконалено наукове розуміння диференціації суб'єктів інституційного механізму реалізації гендерної політики держави за критеріями функціонального поділу на засадничих, виконавчих та контроль-наглядових, останній із яких не обмежений можливістю безпосередньої участі у нормотворчому та виконавчому процесах.

Доречним видається її висновок, що форми та методи реалізації гендерної політики Міністерства внутрішніх справ своїм існуванням забезпечують: а) прийняття відповідних нормативно-правових актів для встановлення

правил, стандартів і положень, що регулюють гендерні питання, а також актів індивідуальної дії щодо конкретної життєвої ситуації; б) розпорядження бюджетними коштами для фінансування програм та проєктів, спрямованих на реалізацію гендерної політики; в) підготовку та розроблення програм та стратегій у сферах компетенції Міністерства внутрішніх справ, а також їхнє безпосереднє виконання; г) проведення кампаній, семінарів, тренінгів, розповсюдження інформації через ЗМІ та інші канали для підвищення обізнаності громадськості у гендерних ролях, стереотипах і нерівностях між чоловіками та жінками та залучення їх до участі у прийнятті рішень публічного значення у цій сфері; д) координацію та взаємодію суб'єктів системи Міністерства внутрішніх справ в аспекті виконання покладених на них функцій гендерної політики; е) встановлення організаційних правил діяльності суб'єктів системи Міністерства внутрішніх справ; ж) проведення систематичного моніторингу та оцінки результатів реалізації впроваджених дій з метою коригування стратегій та програм відповідно до потреб і досягнутого прогресу у сфері забезпечення гендерної рівності.

Робота містить й інші науково цінні положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Висновки дисертації безпосередньо відповідають отриманим результатам, мають належну аргументацію, що підтверджується застосованою методологією, заснованою на поєднанні загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціалізованих методів дослідження. Їхня обґрунтованість не викликає суттєвих зауважень.

Достовірність результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації, підтверджується також емпіричними даними, зокрема результатами особистих спостережень авторки.

Отже, результати дисертаційного дослідження є добре аргументованими, логічно обґрунтованими, переконливими, відзначаються високим рівнем наукової новизни та мають значну практичну цінність.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто, зокрема і завдяки використанню здобувачкою різноманітних методів наукового дослідження, серед яких такі як: 1) аналізу та синтезу (розділ 1, підрозділи 2.2, 3.2); 2) накопичування та аналізу фактів

(розділи 1–3); 3) узагальнення (розділи 1–3); 4) абстрагування (підрозділи 1.4, 2.1, 3.1); 5) індукції та дедукції (підрозділ 1.4, розділ 2); 6) системний метод (розділи 1–3); 7) (підрозділи 1.2, 1.3, розділи 2–3); 8) юридико-технічний метод (підрозділи 1.1, 1.3, 3.2, розділ 2); 9) порівняльно-правовий метод (підрозділ 1.3, розділи 2–3); 10) метод анкетування (додаток Б до дисертації).

Отже, дисертантка опанувала необхідні компетенції для рівня доктора філософії у галузі права.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. сформульовані й аргументовані в дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення та конкретні пропозиції використовуються та можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового вивчення теоретико-методологічних проблем науки адміністративного права і процесу (акт Науково-дослідного інституту публічного права, Додаток С дисертації); законотворчій діяльності – з метою вдосконалення чинного адміністративного законодавства в частині реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ; освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Актуальні проблеми теорії адміністративного права», «Актуальні проблеми публічної служби» (акт Національної академії внутрішніх справ, Додаток С дисертації).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація підготовлена українською мовою, має чітку та структуровану побудову, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Вона містить анотацію, список публікацій, зміст, вступ, три розділи з дев'ятьма підрозділами, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг роботи становить 238 сторінок.

У межах проведеного дослідження дисертантка розробила пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення чинного адміністративного законодавства в частині реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ.

Після кожного розділу, а також у підсумковій частині дисертації, сформульовано висновки, які повно й чітко відображають зміст досліджених питань. Висновки логічно узгоджуються з отриманими результатами, мають належне обґрунтування та високий рівень достовірності.

Список використаних джерел. Робота містить список використаних джерел, що складається з 245 найменувань та розміщений на 31 сторінці. Його оформлення відповідає встановленим вимогам та не зумовлює виникнення додаткових питань чи зауважень.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти

юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом високо оцінюючи наукову роботу, варто звернути увагу на окремі дискусійні аспекти, які потребують додаткової аргументації або пояснень у процесі захисту:

1. Теза про те, що немає єдиного плану дій щодо забезпечення гендерної рівності, є загалом коректною (сторінка 38). Однак, варто було б стисло та конкретно уточнити про загальні орієнтири для гендерної політики, виокремленні з низки міжнародних документів.

2. Спірним вбачається твердження, що: «похідним від механізму державного регулювання є механізм реалізації політики держави як самостійне правове явище, що об'єктивує систему взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, які забезпечують втілення та виконання прийнятих державою стратегій, програм та управлінських рішень» (сторінка 105). Наукова доктрина вже визначилась з тим, що механізм реалізації державної політики держави є складовою механізму державного регулювання, а не самостійним правовим явищем. Ба більше, авторка надалі зазначає, що: «гендерна політика Міністерства внутрішніх справ України є частиною системи механізмів державного регулювання та державного управління, що забезпечує реалізацію конкретних завдань і функцій у галузі гендерної рівності» (сторінка 106). Тож, із зазначеного виникає суперечність у формулюванні, відсутність розуміння авторської позиції щодо цього питання.

3. Водночас слід також звернути увагу на те, що механізм реалізації державної політики охоплює не лише практичне виконання стратегій, програм та управлінських рішень, а й процедури їх моніторингу, корекції заходів та оцінювання їх ефективності. Частково це зауваження враховано у межах розкриття авторкою структури (компонентів) адміністративно-правового механізму реалізації гендерної політики Міністерством внутрішніх справ (сторінка 110), що загалом свідчить про необхідність застосування більш виважених підходів до формулювання авторських тверджень.

4. Цікаво почути думку здобувачки як вона бачить механізм підвищення комунікативної компетентності особистості правоохоронця.

Слід відмітити, що вказані зауваження і побажання є рекомендаційними і в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, оскільки спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій авторки фактів

порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація Петриченко Валентини Вячеславівни на тему «Адміністративно-правові засади діяльності МВС щодо реалізації гендерної політики в Україні» є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам.
Дисертація Петриченко Валентини Вячеславівни на тему «Адміністративно-правові засади діяльності МВС щодо реалізації гендерної політики в Україні», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 року № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка – Петриченко Валентина Вячеславівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, старший дослідник,

провідний науковий співробітник

Науково-дослідного

інституту публічного права

Костянтин ШКАРУПА